

DIEPTE- INTERVIEWS

In het kader van de evaluatie van de 'leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs via de Pabo'

Den Haag oktober 2007

Vooraf

Als onderdeel van het evaluatie van de 'leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs via de pabo' zijn een negental diepte interviews uitgevoerd, te weten bij een 7-tal pabo's en twee scholengroepen.

Het doel hiervan was om aanvullende achtergrondinformatie te verzamelen over de uitvoeringspraktijk bij opleidingen en scholen. De deelnemende opleidingen en scholengroepen zijn geanonimiseerd.

Diepte-interview 1 (Pabo)

- 2006 is de leergang door de Stichting PHBO gecertificeerd. Er vindt op dit moment geen herziening plaats
- De leergang bereidt de studenten/cursisten niet expliciet voor op voor het speciaal onderwijs. Studenten die in het SO stage lopen, geven aan dat de inhoud van de leergang als basis voldoende is. Specifieke scholing moet aanvullend plaatsvinden
- De hogeschool biedt de blokken 1 en 2 in het initiële programma aan al dan in de vorm van een minor. De minor wordt in de tweede helft van het derde en vierde jaar aangeboden. Daarnaast wordt de phbo variant aangeboden.
- De studenten/cursisten worden begeleid door vakleerkrachten van de school. De bewegingsdocenten van de pabo begeleiden de studenten/cursisten op de opleiding. Er vindt geen begeleiding plaats door de opleidingsdocenten tijdens de stage. Wel worden er kinderen van scholen naar de opleiding gehaald en vindt er begeleiding door de opleiding plaats van deze stagemomenten. Per blok vinden er twee telefonische evaluatiemomenten plaats tussen de vakleerkracht en de opleidingsdocent. Aan het einde van elk blok worden er video-opnames gemaakt die bekeken en beoordeeld worden. Tevens wordt er een portfolio aangelegd.
- De hogeschool ervaart geen knelpunten met deze vorm van begeleiding. Tevens worden er regelmatig door de hogeschool uitwisselingsmomenten georganiseerd voor de vakleerkrachten van scholen die de begeleiding van de studenten/cursisten verzorgen.
- Binnen de leergang wordt gebruikt gemaakt van kennistoetsen, video-opnames en portfolio als toetsinstrumentarium voor kennis, bewegingsvaardigheid en lesgeefvaardigheid. De hogeschool ervaart geen knelpunten bij de toetsing.
- Er worden geen vrijstellingen gegeven.
- Over de studiebelasting in relatie tot de kwaliteit van het bewegingsonderwijs wordt geconstateerd dat het een zwaar traject is. De uren die worden aangegeven in het SLO document zijn nodig om het beoogde resultaat te behalen. Studenten/cursisten gaan de leergang meer waarderen als ze verder in het opleidingstraject komen. Ze gaan zich competentier voelen en merken dat ze beter les gaan geven.
- Binnen de hogeschool wordt gewerkt met gemengde groepen. Dit betekent dat studenten/cursisten (afgestudeerden) programmaonderdelen gezamenlijk volgen.
- De stageactiviteiten hebben betrekking op de stage onder begeleiding van de vakleerkracht, lessen aan elkaar op het opleidingsinstituut en klassensituaties met kinderen die binnen de opleiding worden georganiseerd.
- De studiekosten bedragen € 825,00 per blok.
- Bijna alle studenten halen de blokken in de gestelde tijd. De hogeschool ervaart geen knelpunten bij de bevoegdheidseisen van docenten die de leergang aanbieden. Er

wordt met een team van drie opleidingsdocenten gewerkt waarbij van elkaars expertise gebruikt wordt gemaakt.

- Ten aanzien van de beschikbare accommodaties en de locatie en materialen worden geen knelpunten ervaren.
- Ten aanzien van de kwaliteitsbewaking in het kader van de certificering wordt gemeld dat aan het einde van twee blokken een evaluatie plaatsvindt door het - interne - kwaliteitsbureau van de hogeschool.
- Als positief wordt de forse kwaliteitsimpuls genoemd voor het vak bewegingsonderwijs in de scholen. Studenten/.cursisten en kinderen hebben meer plezier aan het bewegingsonderwijs, afgestudeerden voelen een voortrekkersrol in de scholen en collega's reageren veelal positief hierop.
- De hogeschool geeft aan over voldoende geschikte vakleerkrachten te beschikken voor de invulling van de stages. Tevens wordt aangegeven dat afgestudeerden van de leergang benaderd worden om als begeleider op te treden voor nieuwe cursisten.
- De evaluatie vindt volgens de hogeschool te vroeg plaats. Er zijn zoals altijd bij dit soort ingrijpende maatregelen aanloopproblemen. Laat e.e.a. tot ontwikkeling komen en ga na een aantal jaren pas evalueren.

Diepte-interviews 2 (pabo)

- De hogeschool heeft in 2005 de licentie verworven voor het aanbieden van de leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs.
- De hogeschool gebruikt het SLO document als uitgangspunt voor het aanbieden van de leergang. Op basis van evaluaties kan bijstelling van het programma plaatsvinden. De lichte cursisten die de post hbo variant hebben gevolgd studeren in juni 2007 af.
- In de leergang wordt MRT (motorische remedial teaching) aangeboden. Hiermee wordt rekening gehouden met het feit dat de leergang ook voorbereidt voor het speciaal onderwijs. Een verdere verdieping op het terrein van speciaal onderwijs is afhankelijk van de stagemogelijkheid van de student. Indien er sprake is van een stage in het SO, wordt meer aandacht besteed aan de problematiek SO. De aandacht voor de 'zorgleerling' binnen het reguliere onderwijs vormt een aandachtspunt voor de evaluatie van de leergang.
- De hogeschool biedt de blokken 1 en 2 in het derde studiejaar aan. De blokken 3 en 4 worden in het vierde jaar aangeboden. Een meerderheid van de studenten wil de leergang in het initiële programma volgen. Dit heeft te maken met het vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt. De hogeschool hanteert echter een numerus fixus. Dit heeft te maken met het feit dat men op dit moment niet beschikt over voldoende capaciteit (docenten bewegingsonderwijs en stageplekken met een toereikende gymnastiekaccommodatie) De hogeschool voert met de studenten tevens intakegesprekken om zicht te krijgen op hun motivatie.
- De phbo variant wordt over een periode van twee kalenderjaren aangeboden.
- De begeleiding van de phbo cursisten gebeurt door de school tijdens de contacturen. De begeleiding door de opleiding gebeurt 1 x per blok door een vakdocent van de opleiding. Daarnaast worden video opnames gemaakt door medecursisten die besproken worden. De begeleiding van de studenten die de leergang initieel volgen, gebeurt door vakleerkrachten die verbonden zijn aan de school. In algemene zin wordt opgemerkt dat de begeleiding door vakleerkrachten bij de initiële variant, intensiever is. Als knelpunt bij de begeleiding van met name phbo cursisten wordt de beperkte beschikbaarheid van vakleerkrachten genoemd. Voor het initiële traject geldt dat er substantiële investeringen moeten plaatsvinden voor het aantrekken van gekwalificeerde opleidingsdocenten die de opleiding aanbieden.
- Voor de studenten die de initiële variant volgen, geldt een fysieke toets. Dit is niet van toepassing voor de cursisten die de phbo variant volgen. De kennisaspecten van elk blok worden schriftelijk getoetst. Door middel van de stagebegeleiding door de school en de opleiding vindt feedback plaats op de praktijkonderdelen. Een knelpunt bij de toetsing is het feit dat de begeleiding door de bewegingsdocent van de opleiding beperkt is. Daardoor is er sprake van momentopnames. Dit knelpunt kan in voorkomende gevallen adequaat worden opgelost als de school beschikt over een vakleerkracht die de cursist begeleidt.
- De student kan in principe in aanmerking komen voor vrijstellingen op basis van EVC's. Dit gebeurt echter sporadisch, men wil het risico van devaluatie van de leergang

voorkomen. De beoordeling van vrijstellingen gebeurt door twee vakdocenten van de opleiding.

- Unaniem is men van mening dat het volgen van de leergang bewegingsonderwijs een forse kwaliteitsimpuls is voor het bewegingsonderwijs in de scholen.
- In algemene zin worden er geen knelpunten ervaren bij de bevoegdheidseisen van docenten die binnen de Pabo de leergang aanbieden. Het zijn allemaal eerstegraads bevoegde docenten. Een aandachtspunt is wel dat de aard van de leergang extra specifieke expertise vraagt, bijv op het terrein van MRT of spelactiviteiten, bij de opleidingsdocenten. Voor de kwaliteit van het aanbod is het belang dat men over een opleidingsteam beschikt met een mix aan extra expertise.
- In voorkomende gevallen doen zich knelpunten voor bij de locatie en de materialen. Niet elke school beschikt over een zodanige accommodatie die noodzakelijk is voor het aanbieden van de leergang. Met 'passen en meten' wordt e.e.a. geregeld.
- De hogeschool ervaart geen knelpunten bij de kwaliteitsbewaking die noodzakelijk is voor de certificering. Jaarlijks vindt per blok de evaluatie plaats en de resultaten hiervan kunnen aanleiding geven tot bijstelling.
- Als positief wordt de kwaliteitsimpuls genoemd voor het bewegingsonderwijs in de scholen.
- Een knelpunt is de motivatie van studenten. Deze is in de regel niet intrinsiek. Het gaat om het vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt. Daarnaast wordt geconstateerd dat de informatiegraad bij scholen over de nieuwe bevoegdheidsregeling beperkt is. Tevens hebben de scholen in eerste instantie de neiging om te focussen op de organisatorische problemen. Het feit dat er sprake is van een kwaliteitsimpuls voor bewegingsonderwijs is hier vaak aan ondergeschikt.
- Afsluitend wordt opgemerkt dat de implementatie van de nieuwe bevoegdheidsregeling en de noodzakelijke informatie naar de scholen en opleidingen toe, niet optimaal is geweest. Op dit moment wordt ervaring opgebouwd met deze nieuwe situatie door scholen en opleidingen. Dit vergt tijd. Een eventuele ingreep in de huidige situatie zou op dit moment prematuur zijn.

Diepte-interview 3 (scholengroep)

- De scholengroep omvat 2200 leerlingen en plus minus 200 leerkrachten. Er is sprake van een aanzienlijk aantal kleine scholen. Daarnaast omvat deze groep een kleine school (95 leerlingen) die een schakelfunctie heeft tussen het reguliere en speciaal onderwijs. Het doel hiervan is om te voorkomen dat kinderen zonder meer doorstromen naar het SO. Dit schijnt een zeer succesvolle aanpak te zijn, die inmiddels ook landelijke aandacht heeft.
- De scholengroep beschikt over drie vakleerkrachten die voor de groepen 3 tot en met 8 worden ingezet. De meeste leerlingen van deze scholengroep krijgen bewegingsonderwijs die meestal door de groepsleerkracht wordt aangeboden. In andere gevallen wordt bewegingsonderwijs verzorgd door de vakleerkracht wordt aangeboden. Een punt van aandacht voor de scholengroep is dat de vakleerkrachten voortdurend pendelen tussen de scholen en daardoor geen binding hebben met de school.
- De scholengroep heeft niet op alle locaties de beschikking over een gymzaal. Dit betekent dat in voorkomende gevallen gebruik gemaakt wordt van 'gemeentezalen' die door meerdere partijen gebruikt worden.
- De scholengroep constateert een diversiteit aan kwaliteiten als het gaat om het geven van bewegingsonderwijs. De ene groepsleerkracht heeft meer affiniteit met bewegingsonderwijs dan de ander. Een voordeel van de inzet van groepsleerkrachten is wel dat zij meer binding hebben met de kinderen in de klas dan bij een vakleerkracht. In dit verband wordt opgemerkt dat er teveel trefbal wordt gespeeld en te weinig echt bewegingsonderwijs wordt aangeboden.
- De betreffende scholengroep heeft echter wel een voorkeur om in de toekomst meer te gaan werken met specialisten. Dat geldt niet alleen voor bewegingsonderwijs, maar ook voor Taal en Rekenen. Een goed moment om meer met specialisten te gaan werken is als door de vergrijzing de komende jaren het personeelsbestand wordt verjongd.
- Vanwege de samenstelling van de scholengroep (veel kleinere scholen die een relatief groot gebied omvat) geeft men toch de voorkeur aan leerkrachten die zo breed mogelijk inzetbaar zijn. De organisatorische aspecten spelen hierbij een belangrijke rol.
- De scholengroep heeft nog geen leerkrachten in dienst die niet over de brede bevoegdheid beschikken. De scholengroep geeft aan dat het voorlichtingstraject over de nieuwe regelingen de implementatie hiervan niet adequaat is geweest.
- De scholengroep geeft aan dat de leergang bewegingsonderwijs een kwaliteitsimpuls is voor bewegingsonderwijs.
- De scholengroep verwacht dat in de komende 5 jaar plus minus 40% van het huidige personeelsbestand door de vergrijzing het onderwijs verlaat. Als dat gaat gebeuren gaat de scholengroep kiezen voor een situatie waarbij zij kunnen beschikken over een beperkt aantal leerkrachten die over de brede bevoegdheid bewegingsonderwijs beschikken en die vervolgens breed in de scholen worden ingezet.

- Men heeft een voorkeur om de leergang 'in company' te volgen. Men zou het liefst per school over twee groepsleerkrachten willen beschikken die de leergang gevolgd hebben. Dit betekent dat rond de 15 % van het totale personeelsbestand breed bevoegd moet zijn.
- De scholengroep ervaart het als een gemis dat niet alle scholen beschikken over een gymzaal.
- De scholengroep maakt geen gebruik van ciosers. Er lopen wel stagiaires van de ALO. Dit levert concurrentie voor pabo stageplekken.
- De lessen bewegingsonderwijs die door de vakleerkrachten worden aangeboden worden in de regel bijgewoond door de betreffende groepsleerkracht.
- Men ziet de invoering van de nieuwe bevoegdheidsregeling als een kwaliteitsimpuls en kan hier mee leven. Maar de wijze waarop de invoering hiervan heeft plaatsgevonden is onzorgvuldig geweest. Daarnaast heeft men kritiek op het feit dat de scholen de kosten hiervan zonder meer moeten betalen. Het is een maatregel van de Rijksoverheid, dat moeten de kosten ook vanuit dat loket betaald worden.
- Scholengroepen die over vele locaties beschikken hebben meer breed bevoegde leraren nodig dan grootschalige centrale scholen. Hierdoor ontstaat er financiële ongelijkheid. Ook dit zou gecompenseerd moeten worden.

Diepte-interviews 4 (pabo)

- De certificering van de opleiding heeft in 2006 plaatsgevonden.
- Er vindt herziening plaats van de leergang op basis van de evaluaties na elk blok. De herziening heeft onder meer betrekking op de stagebegeleiding. In de oorspronkelijke situatie werd de student 1 uur per blok begeleid door de opleiding, telefonisch, via de mail voor of na de les. Men hield echter uren over. Die zijn ondergebracht in een 'pool'. Hierdoor is het mogelijk de cursist 1 keer tijdens de opleiding te bezoeken. Ook heeft er een herziening plaatsgevonden in de toetsing van de cursist. Naast de schriftelijke toetsing wordt er nu ook mondeling getoetst. De eindschrijving is afgeschaft. De ervaring heeft geleerd dat dit geen meerwaarde had. Hiervoor in de plaats wordt door de cursist een adviesnotitie opgesteld voor de betreffende school over de nieuwe positionering van bewegingsonderwijs in de school. Tenslotte zijn de open vragen in de toetsing vervangen door 'ja/nee' vragen.
- Ten aanzien van het Speciaal Onderwijs wordt verwezen naar het onderdeel MRT dat wordt aangeboden. De hogeschool geeft aan dat de leergang vooral gericht is op het reguliere basisonderwijs. Slechts in enkele gevallen is er sprake van stage in het Speciaal Onderwijs.
- In 2004 heeft een pilot gedraaid waarbij blok 1 in het vierde jaar van de opleiding werd aangeboden. Op dit moment wordt in de minor de blokken 1,2,3 aangeboden. In het komende jaar worden de blokken 1, 2 in een minor aangeboden. De hogeschool adviseert de student om de minor in jaar 3 en 4 te volgen. Als de student het echter zelf wil, kan in het tweede jaar gestart worden.
- De begeleiding vindt plaats door de docent van de pabo, diverse vormen van portfoliobegeleiding en vanuit school. Op de laatste vorm van begeleiding heeft de hogeschool weinig zicht. Om die reden is men recent gestart met stagebezoeken. De organisatie hiervan vormt een aandachtspunt. Het bezoeken van 25 cursisten vergt immers veel planning.
- Voor studenten die de minor volgen, worden ook lessen aangeboden binnen de school.
- De toetsing omvat portfolio en toetsing van theoretische kennis. Tevens werkt de hogeschool met presentielijsten. De hogeschool wijst op de spanning tussen het competentiegericht opleiden in algemene zin binnen de pabo en het feit dat de leergang bewegingsonderwijs gebaseerd is op een klassieke curriculum aanpak die directief is. In algemene zin geeft de hogeschool aan dat men nog zoekt naar een juiste mix van toetsinstrumentarium .
- Aandacht wordt gevraagd voor de categorie cursisten die in een 'pool' van invallers werkzaam zijn. Voor deze categorie studenten is het extra moeilijk om op vaste tijden de leergang te volgen. Daarnaast speelt voor hun extra het financiële aspect. Invallers betalen in de regel zelf de opleiding.
- Vrijstellingen worden uitsluitend voor hele blokken gegeven. Cursisten die de pabo gevolgd hebben, krijgen een vrijstelling voor blok 1. Studenten die 1 à 2 jaar ALO

hebben gevolgd, kunnen ook een vrijstelling krijgen voor blok 1. In andere situaties moet de cursist/student de bewijslast aandragen in de vorm van portfolio. De praktijk wijst uit dat dit zelden voorkomt.

- De hogeschool geeft aan dat de leergang een forse kwaliteitsimpuls betekent voor bewegingsonderwijs. Tevens wordt geconstateerd dat het voor de studenten en cursisten een zwaar traject is. Een interessante vraag die te zijner tijd beantwoord moet worden is hoe de afgestudeerden van de leergang het straks in de praktijk gaan doen. Daarover is op dit moment nog geen informatie beschikbaar. Dus vervolgonderzoek is noodzakelijk.
- De stageactiviteiten hebben betrekking op: zelf lesgeven, didactisch practicum onderling observeren, vakleerplan opstellen, sportdagen en kampen organiseren en verslaglegging.
- De kosten van de opleiding: € 750,00 per blok, plus € 50,00 boeken e.d De hogeschool geeft aan de de cursisten in de regel zelf de kosten dragen voor de leergang.
- Een overgrote meerderheid haalt de blokken binnen de gestelde tijd.
- Er zijn geen knelpunten voor wat betreft de bevoegdheidseisen voor de docenten die de leergang aanbieden. Het zijn allemaal afgestudeerden van de ALO die binnen de pabo werkzaam zijn, dan wel als vakleerkracht werkzaam zijn. Elke groep van cursisten heeft de beschikking over een kerndocent die op enkele uitzonderingen na (EHBO, bewegen op muziek) de hele leergang verzorgt. In het begin is het moeilijk geweest om voldoende docenten hiervoor aan te trekken. Dit vormt echter geen knelpunt meer.
- In algemene zijn er geen knelpunten voor wat betreft de locatie en de materialen.
- Positief aan de leergang is dat er beter bewegingsonderwijs wordt gerealiseerd. Het delen van expertisen tussen collega's in het kader van het aanbieden van de leergang wordt ook als positief gezien. Het feit dat studenten/docenten in de minor deels lesgeven in de school is ook een pre.
- Het risico dat scholen straks niets doen met de afgestudeerden (breed inzetten in de school) wordt als knelpunt gezien. Wordt de beoogde 'spin of' gerealiseerd?
- Een landelijk bijstelling van de leergang is gewenst, meer competentiegericht en andere vormen van toetsing. Laat niet iedereen zelf het wiel uitvinden maar doe dat gezamenlijk

Diepte interview 5 (pabo)

- De hogeschool beschikt op het moment van het interview, augustus 2007, nog niet over de licentie. Ze gaan er echter van uit dat dit binnen enkele weken gerealiseerd zal zijn.
- Het programma wordt continue bijgesteld op basis van de cursisten en studenten evaluaties. Het ontwikkelde document van SLO vormt echter het uitgangspunt.
- De studenten/cursisten worden niet specifiek opgeleid voor het speciaal onderwijs. Wel maakt MRT deel uit van de leergang. Voor het aanbieden van dit onderdeel wordt specifieke expertise ingehuurd.
- In de periode 2004/2005 is blok 1 aangeboden in de vorm van een keuzeminor. In de periode 2006 en 2007 zijn de blokken 1 en 2 aangeboden. De positieve variant wordt vanaf september 2006 aangeboden.
- De keuzeminor, de blokken 1 en 2 worden in de tweede helft van het derde jaar aangeboden. De blokken 3 en 4 kunnen alleen positief gevolgd worden. Studenten die de keuzeminor hebben gevolgd worden wel gestimuleerd om in het vierde jaar extra lessen bewegingsonderwijs te geven.
- Ten aanzien van de begeleiding wordt gewerkt met een presentieplicht van de studenten, stagbeoordeling door de mentor op school, begeleiding door het opleidingsinstituut (1 x stagebezoek per blok), digitaal portfolio en lessen geven aan elkaar. Het gebrek aan vakleerkrachten in het regio wordt als knelpunt ervaren. 1 op de 15 is een vakleerkracht. De verschillen in kwaliteit van de begeleiding door respectievelijk de mentor of de vakleerkracht is aanzienlijk.
- Als belangrijk knelpunt bij de begeleiding van cursisten is de diversiteit aan cursisten. Het betreft deels vervangers en afgestudeerden die wel een baan hebben. Voor met name de categorie invalers is het moeilijk om de leergang in te plannen. In voorkomende gevallen houden scholen hier rekening mee. In andere situaties is dat niet het geval.
- Elk blok omvat 15 stagelessen. De voorbereiding gebeurt schriftelijk met behulp van standaard formulieren, de begeleiding vindt in de regel plaats door de mentor.
- Als knelpunt bij de toetsing wordt de eigen vaardigheid van studenten/cursisten genoemd. Tevens doen zich knelpunten voor bij de motivatie van de studenten.
- Studenten/cursisten komen in principe niet in aanmerking voor vrijstellingen. Alleen als er sprake is van aanwijsbare EVC's in een portfolio.
- De hogeschool geeft aan dat de indruk bestaat dat met men met het aanbieden van deze leergang is doorgeschoten in de omvang. Afgestudeerden zijn vergelijkbaar met alo-ers met een specialisatie PO. Blok 1 en 2 zou voldoende zijn om een kwaliteitsimpuls te geven aan bewegingsonderwijs en een substantiële verzwaring zijn in vergelijking tot de oude situatie. Blok 3 en 4 zijn meer vakoverstijgend en er zitten thema's in die betrekking hebben op coördinerende/begeleidende activiteiten.

- Stageactiviteiten hebben betrekking op het zelf les geven (voorbereiden, het aanbieden, evalueren, reflecteren, leren en bijstellen). Daarnaast wordt de collegiale consultatie gestimuleerd door onder meer met 'koppels te werken'.
- 1 op de 3 studenten in de pabo volgt de minor bewegingsonderwijs
- De kosten per blok bedragen € 750,00 exclusief materialen. Bijkomende kosten zijn plus minus € 140,00 (readers en literatuur).
- Ongeveer de helft van de studenten die de minor volgt, loopt studievertraging op. Voor cursisten geldt dat $\frac{3}{4}$ vertraging oploopt. Met name het digitaal portfolio vormt een bron van vertraging.
- Het kunnen beschikken over ervaren opleidingsdocenten die de leergang aanbieden vormt een knelpunt. Iemand die rechtstreeks van de ALO afkomt beschikt in de regel over te weinig ervaring om de leergang aan te bieden.
- Er zijn geen knelpunten voor wat betreft de locatie en de materialen die nodig zijn om de leergang aan te bieden.
- De kwaliteitsbewaking van de leergang maakt deel van de reguliere kwaliteitscyclus binnen de hogeschool. Als knelpunt wordt genoemd dat het reguliere onderwijs binnen de opleiding competentiegericht is. De leergang bewegingsonderwijs is meer 'gestuurd' onderwijs. Studenten moeten hieraan wennen.
- De leergang geeft een kwaliteitsimpuls aan bewegingsonderwijs in de scholen. Tevens wordt bewegen 'maatschappelijk' meer op de kaart gezet.
- Als knelpunt wordt de motivatie van studenten/cursisten genoemd. Er zijn studenten die het uitsluitend doen voor het vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt en studenten die intrinsiek gemotiveerd zijn. De laatste categorie is in de minderheid.

Diepte-interviews 6 (pabo)

- Binnen de hogeschool is op basis van het SLO document een compleet leerplan ontwikkeld voor de leergang. De deelnemers aan het gesprek geven aan dat de evaluatie van de leergang te vroeg is. Afgestudeerden van de leergang zijn in de regel nog niet werkzaam in het primair onderwijs. Dus er kunnen nu nog geen conclusies getrokken worden over het effect van deze leergang op de kwaliteit van bewegingsonderwijs in de scholen.
- De hogeschool is in april 2007 gecertificeerd.
- Er is sprake van een continue bijstellingsproces van de leergang op basis van student/cursisten evaluaties. De kernvraag hierbij is op welke wijze de kerncompetenties van de leergang het best ontwikkeld kunnen worden.
- De leergang leidt niet expliciet op voor het speciaal onderwijs omdat er in de regel geen praktijkervaring wordt opgedaan in het SO. In de blokken 3 en 4 zit wel MRT en de problematiek rondom de 'zorgleerling' komt aanbod.
- In de periode 2004/2005 en 2005/2006 konden studenten kiezen om blok 1 en 2 te volgen. Vanaf studiejaar 2006/2007 is dit inmiddels verplicht. Dit is gebeurd omdat het afnemend scholenveld hierop aandrong. De blokken 3 en 4 worden postinitieel aangeboden.
- De blokken 2,3 en 4 hebben vaste begeleiders. Vanaf blok 2 is er stagebezoek. Het gaat om een tijdsinvestering van 2 uur per student per blok. De begeleiding door de school is divers. Vanuit de opleidingen wordt gestimuleerd om de begeleiding regelmatig te wisselen over verschillende mentoren. Dit heeft te maken met de kwaliteitsverschillen in de begeleiding door de verschillende mentoren.
- Als knelpunt wordt genoemd dat het scholenveld vaak niet beschikt over goede methodes en dat er een gebrek is aan materialen. Met name in de grotere steden in de regio doet zich dat voor. De inschatting is dat dit te maken heeft met beperkte financiële middelen. Langs de weg van de cursisten probeert de hogeschool te stimuleren dat er meer geïnvesteerd wordt in bewegingsonderwijs.
- Het initiële blok omvat 5 modulen vanaf het tweede jaar. Er wordt gewerkt met een portfolio logboek en er is sprake van drie lessen per module om aan de vereiste competenties te voldoen. De blokken 2,3 en 4 worden afgesloten met een schriftelijke toets. In module 5 staat de praktijkvaardigheid centraal.
- Als knelpunt bij het volgen van de leergang wordt genoemd de categorie studenten met een lichamelijke beperking. Het betreft echter een kleine groep studenten/cursisten.
- De algemene tendens in de regio is dat men afgestudeerden wil hebben die breed bevoegd zijn. Dus studenten/cursisten voelen het als een verplichting om de leergang te volgen.
- Vrijstellingen worden alleen gegeven voor onderdelen in blok 1. Het gaat dan om studenten/cursisten die enkele jaren ALO hebben gevolgd, cios-ers en studenten die

enkele jaren fysiotherapie hebben gedaan. Om deze EVC's vast te stellen hanteert de opleiding een eigen assessmentinstrument.

- Over de zwaarte van de opleiding wordt opgemerkt dat bewegingsonderwijs een 'doevak' is. Dat betekent dat de 800 uur nodig zijn om de leergang adequaat aan te bieden. Met name de contacturen zijn van groot belang.
- Plus minus 90% van de scholen neemt de kosten voor het volgen van de cursus voor hun rekening. Bij de categorie vervangers is dat niet zo. De kosten per blok bedragen € 825,00
- Een meerderheid van studenten en cursisten ronden de leergang af binnen de gestelde tijd.
- Het kunnen beschikken over gekwalificeerd opleidingspersoneel (eerstegraads bevoegdheid met praktijkervaring) vormt geen probleem. Daarnaast wordt met tevredenheid gewerkt met gastdocenten voor specifieke onderdelen van de leergang.
- Unaniem is men van mening dat de leergang een kwaliteitsimpuls is voor bewegingsonderwijs in de scholen en dat dit niet los gezien kan worden van de positie van sport en bewegen in de samenleving.

Diepte-interview 7 (pabo)

- De certificering van de hogeschool heeft nog niet plaatsgevonden. De betreffende documenten zijn inmiddels wel in het bezit van de SPHBO. De certificering wordt binnenkort verwacht. Voor die tijd is samengewerkt met een collega hogeschool. Men heeft het daar ontwikkelde programma aangeboden. Het betreft een gecertificeerd traject. De Hogeschool heeft echter nu gekozen voor een eigen traject dat aansluit bij de eigen wensen en die van de vaksectie.
- Toespitsing op speciaal onderwijs vindt alleen plaats als de student/cursist stage loopt in het SO. MRT maak deel uit van het reguliere programma van de leergang.
- De blokken 1 en 2 worden in het initiële programma aangeboden. Dit begint in het derde jaar. Een grote meerderheid van de studenten geeft aan deze blokken in de vorm van een minor te willen volgen. Er melden zich meer aan dan dat er capaciteit is. Dus er vindt selectie plaats. Motivatie en eigen vaardigheden vormen toetsaspecten. Rond de 25 % valt af.
- De begeleiding van de studenten/cursisten is in handen van de opleidingsdocent, mentoren en alo-ers die de hogeschool hiervoor apart heeft aangetrokken. De Opleidingsdocent komt 2 x per blok op stagebezoek. De ALO-er 15 x. begeleidingsmomenten gedurende blok 1 en 2. In de prijsstelling betekent dit dat de scholen voor blok 1 en 2 € 1.500 betalen plus € 1.000,00 voor de extra begeleiding
- Elke blok wordt afgerond met een centrale kennistoets, het portfolio en de praktijktoetsing. Na elk blok is er een overlegmoment met alle betrokkenen (opleider, mentor, ALO-er, student/cursist) om de procesgang te evalueren.
- Er worden geen vrijstellingen verstrekt.
- Door de deelnemer aan het gesprek wordt benadrukt dat de regio over veel kleinschalige scholen beschikt. Dit betekent dat men in de regel wil kunnen beschikken over breed bevoegde leerkrachten.
- De kosten per blok bedragen € 750,00 exclusief onderwijsmaterialen.
- De cursisten ronden de leergang af binnen de gestelde tijd. Met name de extra begeleiding (ALO-ers) levert hier een belangrijke bijdrage aan.
- Over de locaties zijn geen knelpunten te melden. Er worden hierover goede afspraken gemaakt met gemeenten en schoolbesturen.
- Een belangrijk positief punt van de opleiding is dat bewegen bij kinderen extra gestimuleerd wordt.
- Door de hogeschool wordt geconstateerd dat de motivatie van studenten/cursisten bij de start van de leergang laag is. Hoe verder ze in de opleiding komen, hoe hoger de motivatie wordt. Door met name de praktijkervaringen zien de deelnemers dat ze competent worden in het geven van bewegingsonderwijs en dat kinderen meer enthousiast zijn voor de gymlessen.

- De ervaring wijst uit dat de meerderheid van de cursisten de phbo variant in eigen tijd volgen. Alleen scholen die beschikken over ruimere budgetten zijn bereid tijd beschikbaar te stellen om de leergang te volgen.
- De hogeschool vraagt expliciet aandacht voor de inzet van ciosers, loboschers in de scholen. Deze MBO abituriënten worden ingezet om zelfstandig bewegingsonderwijs te verzorgen. Er zijn schoolbesturen die één ALO-er in dienst heeft die vervolgens 16 ciosers loboschers 'begeleidt'. In de regel betekent dit dat deze mensen zelfstandig voor de klas staan, terwijl ze daar niet voor bevoegd zijn. Sommige ROC's in de regio adverteren hiermee en geven onjuiste informatie dat afgestudeerden van het ROC zelfstandig voor de klas mogen staan. Een en ander is bij de Inspectie aangekaart. Dit heeft echter niet tot maatregelen geleid. Blijkbaar wordt dit oogluikend toegestaan.

Diepte-interviews 8 (pabo)

- De hogeschool beschikt sinds mei 2007 over de licentie.
- Er zijn vooralsnog geen aanpassingen gepleegd in het programma.
- De leergang bereidt voor op het Speciaal Onderwijs. Met name aan kinderen met beperkingen wordt expliciet aandacht besteed. In blok 3 komt MRT aan bod. Het is vervolgens de keuze van de cursist om tijdens de leergang een expliciete keuze te maken voor een stage in het SO. Daarnaast heeft de hoofddocent die verantwoordelijk is voor het aanbod van de leergang zelf in het SO gewerkt.
- Blok 1 van de leergang wordt in het eerste jaar aangeboden. Blok 2 wordt in het vierde jaar aangeboden (avonduren) Voor het volgens van de blokken 1 en 2 betalen de studenten € 150,00 per blok. De blokken 3 en 4 worden in een postinitieel traject aangeboden door de nascholingsorganisatie SON. De kosten bedragen € 825 per blok.
- De blokken van de leergang worden in principe binnen de hogeschool aangeboden. Het wordt echter niet uitgesloten dat de leergang te zijner tijd ook op locatie wordt aangeboden.
- De begeleiding van de cursisten ligt bij de school. Er is geen zicht op of dit door vakleerkrachten (ALO-ers) gebeurt. Tevens wordt aangegeven dat er nauwelijks alo-ers werkzaam zijn het het primair onderwijs. Het wordt door de hogeschool gestimuleerd om portfoliogroepjes te maken om ervaringen uit te wisselen. Daarnaast worden er video-opnames gemaakt. De begeleiding door de school vormt een aandachtspunt. De hogeschool neemt initiatieven om de begeleiders in een netwerk bij elkaar te brengen om langs die weg een stuk deskundigheidsbevordering te realiseren.
- Er vindt toetsing plaats van kennis en het bezoek van stages (blok 1 en 2) vindt plaats. In blok 2 zit ook een eigenvaardigheden toets. De toets is vooral bedoeld om de student inzicht te verschaffen in de eigen vaardigheid. Het vormt geen blokkade om de opleiding te volgen. De ervaring bij de hogeschool wijst uit dat het tijd kost om 'bewegingsminded' te worden. De hogeschool constateert belangrijke groei in de motivatie gedurende het verloop van de opleiding.
- Alleen voor blok 1 kunnen vrijstellingen worden gegeven. Dit geldt voor zogenaamde loboser (leraar ondersteuner buurt, onderwijs en sport) en ciosers. Op basis van een portfolio worden vrijstellingen toegekend. Indien er sprake is van relevante kennis en ervaring hoeft deze categorie slechts 5 van de 15 praktijklessen te geven tijdens blok 1.
- De studiebelasting is noodzakelijk om de beoogde kwaliteitsverbetering te realiseren.
- De stageactiviteiten hebben betrekking op: didactische practicum, zelf lesgeven, observeren van groepsdocenten. collegiale consultatie, verslagleging.
- De blokken 1 en 2 wordt door een grote meerheid van de studenten gevolgd. Met name het afronden van stageactiviteiten leidt in voorkomende gevallen tot studievertraging. Cursisten die blok 3 en 4 volgen hebben in de regel geen

studievertraging. In dergelijke gevallen heeft dit veelal met persoonlijke omstandigheden te maken.

- De hogeschool beschikt over goede opleidingsdocenten. Expertise die eventueel niet voorhanden is, wordt extern ingehuurd.
- Voor wat betreft de locaties zijn er geen knelpunten. Indien er sprake is van onvoldoende materialen, wordt dit door de hogeschool uitgeleend.
- Cursisten die de leergang volgen, betalen in de regel zelf de opleiding. Scholen in de regio zien de nieuwe bevoegdheid vooral als een probleem van de pabo.
- Ten aanzien van de kwaliteitsbewaking van de leergang worden geen knelpunten ervaren. De blokken worden regelmatig met de studenten/cursisten geëvalueerd. Deze kwaliteitscyclus leidt in principe tot bijstellingen.
- Het positieve van de leergang is dat de hogeschool merkt dat iedere student/cursist enthousiast wordt voor bewegen. Er ontstaan tevens 'bewegingsambassadeurs' voor bewegingsonderwijs binnen de scholen. De spin-off naar onderwijsteams is aanzienlijk.
- Belangrijke knelpunt is de financiering van de leergang. Er wordt expliciet aandacht gevraagd voor de categorie invaller; zij kunnen vanwege hun rooster de opleiding moeilijk volgen, tevens weegt het kostenaspect bij deze categorie extra zwaar.
- Één van de geïnterviewden is voorstander van het volledig laten indalen van de leergang in de initiële opleiding. Spelen en bewegen moet integraal deel uitmaken van een pabo curriculum.
- De leergang moet geplaatst worden binnen de brede maatschappelijke discussie dat spelen en bewegen een kernthema is van onze samenleving. De leergang levert hier een belangrijke bijdrage aan.

Diepte-interview 9 (scholengroep)

De onderwijsinstelling van de geïnterviewde bestuurder omvat 31 scholen en ongeveer 750 leerkrachten. Er zijn 2 ALO-ers in dienst.

Het gesprek is gevoerd met de algemeen directeur.

Hij is een toonaangevende figuur in onderwijsland voor wat betreft baanbrekende ideeën. Dit diepte-interview neemt dan ook snel een heel andere wending dan de andere die zijn uitgevoerd.

De algemeen directeur wil wel praten over Bewegingsonderwijs of de enquête, maar eigenlijk vindt hij het een 'non-discussie'. De grondslag voor dat denken is gelegen in de visie achter SKOZOK en de koers die ze 5 jaar geleden zijn ingeslagen.

In deze koers neemt de persoonlijke investeringvrijheid in professionalisering en teamteaching een belangrijke plaats in. Het is het team dat bepaald hoe activiteiten worden georganiseerd en uitgevoerd. (Uit)wisseling van leerkrachten wordt binnen de teamteaching eerder als een pre dan als een last ervaren. De organisatorische problemen zijn beperkt.

Daardoor worden 'onbevoegden' zeker aangenomen. "Het gaat hier om pedagogische en didactische kwaliteiten en die worden breed ingezet. Als iemand NLP of SO wil gaan studeren mede omdat ie niet veel affiniteit heeft met BO, dan heeft dat onze nadrukkelijke zegen. Als ie zich maar ontwikkelt!"

Ik vind ondernemerschap en ontwikkelingszin van leerkrachten de belangrijkste kwaliteit naast het ped./didactische.

Belangrijke samenvatting in gesprek is de quote: "Flexibilisering van de arbeidsorganisatie is voorwaarde voor elke verandering en vernieuwing"

De onderwijsinstelling kent niet alleen een ver doorgevoerde teamteachingsmodel, maar past dat ook toe op 'meta-niveau'. Ook tussen de scholen wordt samenwerking, uitwisseling en afstemming sterk gestimuleerd. Er is inmiddels een aparte afdeling daarvoor ingericht: 'het personeelsvoorzieningscentrum' zorgt voor verdeling en aansturing.

'Daardoor hebben we helemaal geen last van deze ontwikkeling.